

**WZAJEMNE KONTAKTY KULTURALNE
POLSKA – ŚWIAT IBEROAMERYKAŃSKI**

MUZYKA

■ **W dniach 24-28 lutego br.** miała miejsce w Toruniu 16 edycja Jazz od Nowa Festiwal. Celem tej imprezy jest zderzenie ze sobą skrajnie różnych postaw reprezentowanych przez muzyków, z których jedni szanują tradycję jazzową, a drudzy występują przeciwko artystycznemu konserwatyzmowi. W tegorocznym festiwalu udział wzięli muzycy z dziesięciu krajów, m.in. z USA, Kuby, Hiszpanii, Peru, Wielkiej Brytanii, Szwecji, Grecji, Jemenu i Syrii.

■ **29 lutego br.**, mieszkający w Polsce od dwunastu lat, chilijski pianista Christian Ramos wystąpił wraz z żoną, flectistką Joanną Tic-Ramos z koncertem w Sali Centralnej Biblioteki Rolniczej w Warszawie. Występ odbył się na zaproszenie organizatorów urodzinowych koncertów chopinowskich (luty 2016), którzy chcieli okazać Christianowi solidarność w związku z oburzającą napaścią w podwarszawskim pociągu, w wyniku której chilijski artysta stracił ząb oraz doznał obrażeń głowy. Agresorem był ogolony na łyso polski osiłek-rasista, który wziął Chilijczyka za Araba.

■ **Na przełomie lutego i marca br.** polska kompozytorka i wokalistka Agata Zubeł wystąpiła w Los Angeles i w Chicago prezentując własne utwory, wśród których znalazła się kompozycja *Chapter 13* napisana na podstawie 13 rozdziału *Małego księcia* Antoine'a de Saint-Exupéry'ego. Utwór ten powstał na zamówienie Los Angeles Philharmonic – orkiestry, której dyrektorem jest wenezuelski dyrygent Gustavo Dudamel. *Chapter 13* to dziesięciominutowy utwór na sopran i zespół kameralny, który powstał z założeniem, że wykonawczynią partii wokalne ma być Agata Zubeł. Cieszy się ona dużym uznaniem na świecie, prasa amerykańska twierdzi, że należy do grona najlepszych kompozytorów współczesnych w Europie. Z inicjatywy wenezuelskiego szefa orkiestry symfonicznej w Los Angeles, Gustavo Dudamela, zostanie tam zorganizowany monograficzny koncert poświęcony twórczości kompozytorów polskich.

■ **W dniach 12-25 marca br.** odbyła się w Warszawie jubileuszowa, dwudziesta edycja Wielkanocnego Festiwalu Ludwiga van Beethovena, którego twórczynią i dyrektorem jest Elżbieta Penderecka. Program tegorocznej edycji obejmował 17 koncertów kameralnych i symfonicznych, a tematem przewodnim festiwalu było hasło „Beethoven i nowe drogi”. Nie zabrakło w programie akcentów iberoamerykańskich, a mianowicie: sławny mistrz harfy Xavier de Maistre wykonał *Koncert harfowy* Alberto Ginastery – kompozytora argentyńskiego, który w 2016 roku obchodziłby setne urodziny, a w ciekawym koncercie Litewskiej Orkiestry Kameralnej i skrzypka Sergieja Kryłowa zestawiono wykonanie utworów *Cztery pory roku* Antonia Vivaldiego z *Czterema porami roku w Buenos Aires* Argentyńczyka Astora Piazzolli.

TEATR

■ **W dniach 7-8 marca br.** w Teatro Julio Castillo w stolicy Meksyku odbyła się uroczystość upamiętniająca dziesiątą rocznicę śmierci Ludwika Margulesa – pochodzącego z Polski reżysera teatralnego, który przez kilkadziesiąt lat mieszkał w Meksyku i położył duże zasługi dla rozwoju tamtejszego teatru. Był także cenionym pedagogiem w środowisku teatralnym i filmowym. Uroczystość odbyła się pod hasłem „Ludwik Margules – 10 años de trascendencia a través de la ausencia, en el teatro mexicano”. Organizacją uroczystości zajmowała się córka zmarłego Lydia Margules, która jest aktorką teatralną.

■ **Przedstawiciele środowiska teatralnego** z Brazylii rzadko goszczą w Polsce. W ubiegłym roku brazylijska reżyserka Alina Negra Silva odbyła staż w Teatrze imienia Aleksandra Fredry w Gnieźnie i wystawiła tam spektakl *Spowiedź masochisty*, który w lutym br. polscy aktorzy z Gniezna zagrali w São Paulo. W sezonie 2015/16 w Teatrze Studio w Warszawie pracował brazylijski artysta młodego pokolenia Leonardo Moreira i przygotował spektakl *Wiosna* inspirowany sztuką *Wujaszek Wania* Antoniego Czechowa. W pierwszym etapie pracy Moreira przeprowadził z polskimi aktorami serię rozmów, warsztatów, improwizacji, po czym napisał scenariusz spektaklu, którego premiera odbyła się 4 marca br. Osobiste przeżycia stanowiły w przedstawieniu punkt wyjścia do refleksji nad upływem czasu, podejmowanymi decyzjami i alternatywnymi wyborami. Akcja poszczególnych wątków rozgrywała się symultanicznie. W spektaklu Moreiry wystąpili aktorzy Teatru Stu-

dio w Warszawie. W drugiej połowie bieżącego roku spektakl zostanie pokazany brazylijskiej publiczności.

PLASTYKA

■ **Wrocław dzieli z hiszpańskim San Sebastian** tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016. W programie otwarcia cyklu imprez kulturalnych we Wrocławiu eksponuje się wiele wystaw. Wśród nich do ważniejszych należała zaprezentowana w styczniu br. w salach Biura Wystaw Artystycznych „Awangarda” wystawa rzeźbiarza baskijskiego o nazwisku Eduardo Chillida (1924-2002). Był to ukłon w stronę San Sebastian, skąd pochodził ten artysta. Chillida jest autorem abstrakcyjnych kompozycji z metalu, o ostrych, ażurowych formach. Jego twórczość zdobyła międzynarodowe uznanie.

■ **W okresie od 27 stycznia do 27 marca br.** w galerii imienia Omara Alonso w Puerto Vallarta (stan Jalisco w Meksyku) eksponowano wystawę rzeźb polskiego artysty Xawerego Wolskiego.

FILM

■ **Na ekranach polskich kin** pojawiło się kilka interesujących filmów o tematyce latynoamerykańskiej. Od stycznia br. wyświetlany jest film chilijski z 2014 roku pt. *Aurora* reżysera Rodrigo Sepulvedy. To opowieść o kobiecie, która walczy o godny pochówek noworodka znalezionej na wysypisku śmieci. Mimo że sprawa wydaje się stosunkowo prosta, to jednak okazuje się, że przepisy na to nie pozwalają, więc zaczyna się walka, a w niej zawsze pojawiają się ofiary. Bohaterka filmu zaniedbuje pracę, ma pełne napięcie problemy w swoim małżeństwie itp. Film jest oparty na autentycznej historii, a reżyser znalazł właściwy ton na jej opowiedzenie.

Z kolei chilijski dramat obyczajowy, wyprodukowany w 2015 roku pt. *Skala szarości* (*En la gama de los grises*) reżysera Claudio Marccone, to opowieść o zornatym architekcie, który zakochuje się w młodym historyku.

■ **Film *Lucyfer*** belgijskiego reżysera Gusta van den Berghe’a został laureatem Grand Prix festiwalu T-Mobile Nowe Horyzonty i od 29 stycznia br. jest wyświetlany w polskich kinach. Jest to ekscentryczna w formie przypowieść o potrzebie wiary i znalezienia sensu życia. Miejscem akcji jest meksykańskie miasteczko, któ-

rego mieszkańcy razem z miejscowym księdzem oczekują na pojawienie się Boga, ten jednak się nie zjawia, za to, ni stąd ni zowąd, zjawia się Lucyfer, który ma zagadkową misję do spełnienia i opowiada o cudach, które mają nadejść. Film jest oparty na XVII-wiecznej sztuce Joosta van den Vondla.

■ **Od 12 lutego br.** w repertuarze kin znalazł się film Petera Greenawaya *Eisenstein w Meksyku* (2014, produkcja: Meksyk, Holandia, Belgia, Finlandia). Sergiej Eisenstein – twórca słynnego *Pancernika Potiomkina* udał się w 1931 roku do Meksyku, aby zrealizować tam wielki projekt filmowy *Viva México!*. Zgromadzone do filmu materiały nigdy nie ujrzały światła dziennego. Film Greenawaya opowiada o twórczych poszukiwaniach Eisensteina i udrękach jego artystycznego ducha, a także o egzotycznych i awanturniczych poszukiwaniach weny. Główną rolę świetnie zagrał Elmer Bäck – fiński aktor pełen nerwowej ekspresji, infantylny, rozchełstany (jak piszą recenzenci). Greenaway poprowadził swoją opowieść z niespożytą energią, a przy okazji udało mu się zwrócić uwagę na hipokryzję rosyjskiej polityki kulturalnej. Chociaż Eisenstein został w ZSRR uznany za prawdziwego narodowego bohatera, to Greenawayowi nie udało się pozyskać od władz rosyjskich finansowego wsparcia dla filmu, a to dlatego że nie ukrył homoseksualizmu Rosjanina. Tymczasem w Rosji orientacja artysty jest ciągle wymazywana z jego biografii.

■ **Portugalski reżyser Miguel Gomes** jest autorem trylogii, której pierwsza część już znalazła się w repertuarze polskich kin. Nosi tytuł *Tysiąc i Jedna Noc* – część 1 – *Niespokojny* (*As Mil e Uma Noites* – vol. 1 – *O Inquieto*). Został wyprodukowany w 2015 roku przez Portugalię, Francję, Niemcy i Szwajcarię. Opowiada w formie baśni o beznadziejnej sytuacji ekonomicznej, w jakiej znalazła się Portugalia. Pomysł wydawał się ryzykowny samemu reżyserowi, ale efekt zaskakuje połączeniem melancholii, humoru i krytycznej oceny sytuacji. Współczesna rzeczywistość kraju stała się tu tematem opowiadań snutych w konwencji baśni z tysiąca i jednej nocy. Poetycka forma pozwala na wyrażenie krytycznego komentarza dotyczącego rodzimych polityków i przedstawicieli Europejskiego Banku Centralnego. W filmie przybywają oni do zrujnowanego kraju na wielbłądach niczym Trzej Królowie, ale zamiast ofiarować podarki, oczekują od portugalskich władz oszczędności.

■ **Od 11 marca br.** pojawił się w polskich kinach film *El Clan* argentyńskiego reżysera Pablo Trapero, nagrodzony za reżyserię na festiwalu w Wenecji. Opowiada prawdziwą historię, której bohater, Archimedes Puccio, działał w służbach specjal-

nych za czasów junty wojskowej. Po upadku junty uprawiał proceder polegający na tym, że uprowadzał upatrzone ofiary, żądał za nie okupu, a po otrzymaniu pieniędzy swoje ofiary zabijał. Tacy jak on prominentni przedstawiciele junty, po jej obaleniu, nie wierzyli w trwałość zmiany, uważali, że należy przeczekać, przyczaić się do czasu, kiedy sytuacja wróci do poprzednich norm. Archimedes Puccio miał więc poczucie bezkarności przy uprawianiu zbrodniczego procederu i doprowadził do tego, że stał się on intratnym biznesem rodzinnym przynoszącym krociowe dochody. Jego krewni stanowili z pozoru przykładną mieszczańską rodzinę. Jeden z synów, Alejandro, był znanym rugbistą, więc jego popularność usuwała ewentualne podejrzania i rozciągała wokół rodziny Puccio ochronną aurę. *El Clan* to kolejny film nawiązujący do skutków tak zwanej „brudnej wojny”, siedmioletniego (1976-1983) okresu brutalnego reżimu wojskowego w Argentynie.

LITERATURA

■ **29 lutego br.** na Targach Książki w Palacio de Minería w stolicy Meksyku miała miejsce prezentacja, wydanej w Meksyku, książki polskiego autora Kazimierza Brauna pt. *Dirección Teatral. Arte. Ética. Creatividad (Reżyseria teatralna. Sztuka. Etyka. Kreatywność)*. Braun jest teatrologiem i reżyserem teatralnym zamieszkałym od lat w Stanach Zjednoczonych. Przekładu jego książki na hiszpański dokonało dwoje Polaków osiadłych w Meksyku: Lech Hellwig Górzyński i Małgorzata Hadryś. Zmarły niedawno Górzyński był aktorem, reżyserem teatralnym i wykładowcą na wydziale humanistycznym Narodowego Autonomicznego Uniwersytetu Meksykańskiego.

■ **31 marca br.**, nakładem Wydawnictwa Literackiego w Krakowie, ukazał się polski przekład głośnej książki autora argentyńskiego Martina Caparrosa pt. *Głód (Hambre)*. Caparrós jest dziennikarzem i pisarzem. W latach siedemdziesiątych ubiegłego stulecia zaczął pracować w mediach związanych z rewolucyjną organizacją „Montoneros” w Buenos Aires. Po puczu wojskowym w 1976 roku musiał uciekać z kraju. Wrócił do Argentyny w 1984 roku po upadku junty wojskowej i pracował w prasie, radiu i telewizji. Założył lewicowy dziennik *Página 12*. Wydał kilka powieści, tomów opowiadań i wspomnienia z lat siedemdziesiątych. Za powieść *Tajmnicza markiza de Valfierno* otrzymał w 2004 roku prestiżową nagrodę Premio Planeta Argentina. Publikuje w wielu mediach, m.in. w hiszpańskim dzienniku *El País*. Reporterska rozprawa o głodzie na świecie jest jego najnowszym dziełem. Li-

POLSKA – AMERYKA ŁACIŃSKA

---

czy 700 stron. Autor zbierał do niego materiały przez długi okres czasu. Zestawia w książce dwie perspektywy – mikro i makro, los pojedynczego człowieka i statystyki regionalne, kontynentalne i światowe. Analizując problem głodu na świecie dochodzi do przekonania, że świat mógłby wyżywić 12 miliardów ludzi, ale co roku połowa wyprodukowanej żywności jest na świecie wyrzucana. W interesującym wywiadzie, jaki 10 marca br. przeprowadził z nim dla *Gazety Wyborczej* Maciej Stasiński, Caparrós mówi, że nie istnieje jeden głód, ale bardzo wiele różnych zjawisk i mechanizmów, które składają się na to, iż 1,2 miliarda ludzi na świecie nie je tyle, ile powinno, chciałoby i mogłoby. Może to musi potrwać jeszcze wiele lat, by więcej ludzi w rozmaitych miejscach świata pojęło, że ogromna koncentracja bogactwa, która następuje w ostatnich czasach, rodzi masowy głód i nie może trwać w nieskończoność. Potrzebna jest wielka idea, wielka zmiana całego porządku społecznego, który głód wytwarza i utrzymuje, potrzebny jest nowy sens porządku na lepszym świecie. Martín Caparrós przyjedzie do Warszawy na Big Book Festival, który odbędzie się w dniach 10-12 czerwca. Organizatorem BBF jest fundacja „Kultura nie boli”. To jedyny międzynarodowy festiwal literacki w Warszawie i jedyny tworzony samodzielnie przez organizację pozarządową. Wezmą w nim udział pisarze z wielu krajów, a wśród nich Katalończyk Jaume Cabré. Hasłem tegorocznego BBF będzie „Wielka ucieczka”.

Dział opracowała: *Danuta RYCERZ**

---

* Mgr Danuta Rycerz – tłumaczka prozy pisarzy latynoamerykańskich. Przez wiele lat, w Ministerstwie Kultury i Sztuki w Warszawie, zajmowała się, między innymi, promocją współpracy kulturalnej między Polską i krajami Ameryki Łacińskiej oraz Półwyspu Iberyjskiego. Od 1993 roku współpracuje z Centrum Studiów Latynoamerykańskich Uniwersytetu Warszawskiego.